

Hedmark registrerer klokketårn Hvorfor?

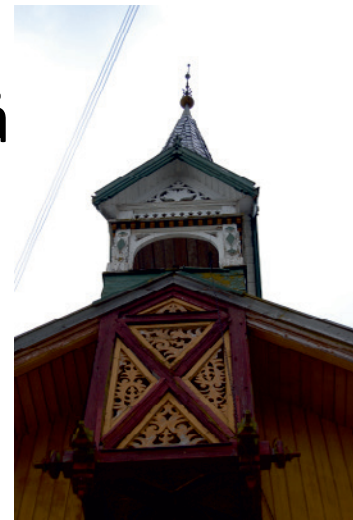

v/Elisabeth Seip og Karoline Finstad Vold

Klokketårnene - en frodig med «glemt» del av vår kulturarv

- Vi er nysgjerrige og ivrige etter å få mer kunnskap og kunne overføre denne til andre
- Ønsker å legge til rette for at flere vil ta vare på klokketårnene
- Bidra med et grunnlag for videre forskning, artikler, skoleoppgaver m.m.
- Viktige element i kulturlandskapet
- Har stor symbolverdi for de rike jordbruksbygdene
- Potensiale for merkevarebygging

Ivar Aasen, som reiste gjennom Ringsaker fra Hadeland til Gudbrandsdalen i 1845 merket seg følgende om byggeskikken «*Gaardene er store og præktigt bebyggede; ... På et af de høieste Huse er sædvanligt et lidet Taarn af en kunstig Bygningsmaade; disse Taarn rage op over Gaardene, saaledes at en Fremmed kan troe at see en Kirke paa hver Gaard.*»

Inspirasjon eller tilfeldig?

Mangelfull kunnskap

- Vet relativt lite om tårnenes historie
- Når kom de første?
- Når ble det vanlig?
- Utbredelse? Geografiske særpreg?
Likheter/ulikheter?
- Var Hedmarken det viktigste området?
- Hvor mange er bevart i dag, og hvor mange er revet?
- Hvem har tegnet og bygget dem?

- Hva var de inspirert av? Forbilder i kirkebygg og kunsthistorien
- Sammenheng mellom tårn og bygningens stilhistorie?
- Hva kan tårnene fortelle om velstand og makt? (arbeidsgivere og arbeidsfolk)
- Moter?
- Hvordan står det til med dem?
- Funksjoner/bruk - har de noen funksjon i dag?

Merkevarebyggere – symbolverdi – forteller om Hedmarken som stor matprodusent

Samarbeidsprosjekt

- Fylkeskommunen
- Fylkesmannen
- Landbrukskontorene
- Lag og foreninger
- Eierne av klokketårn
- Anno Museum/Domkirkeodden
- Ressurspersoner

Finansiering

- Norsk kulturråd
- Riksantikvaren
- Fylkeskommunen
- Fylkesmannen
- Stor grad av egeninnsats fra lag, foreninger og enkeltpersoner
- Håper på å skaffe midler til registrering i hele fylket

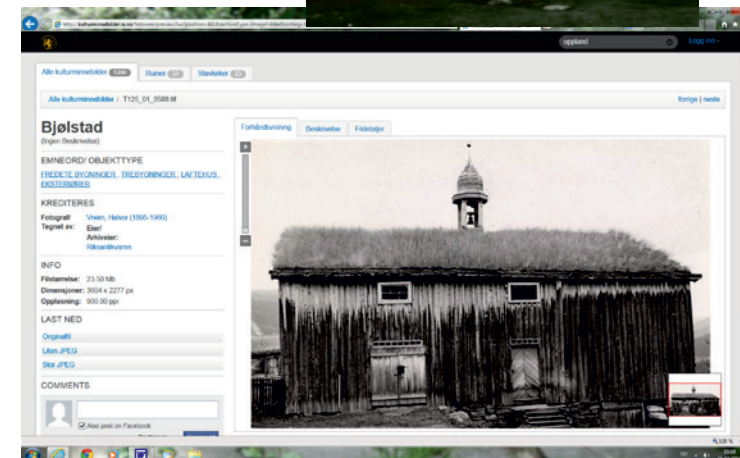
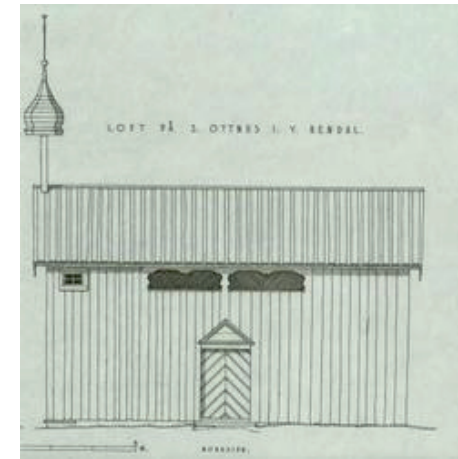

Møter og feltarbeid

- Møter med landbrukskontor, historielag, bondelag, bonde- og småbrukerlag og bygdekvinnelag
- Historielag i Ringsaker og Løten og nettverket for Stange vestbygd har gjennomført registreringene
- 2 studenter har gjort arbeidet for Nes og Helgøya samt koordinert og strukturert materialet

Arkivararbeid

- SEFRAK (viser hvor mange klokketårn det var på 1980 og 1990-tallet)
- Norske Gardsbruk
- Bygdebøker
- Riksantikvarens arkiv
- Digitalt museum, fotografier
- Branntakster, auksjonsprotokoller
- Nabofylker
- Kontakter med universitet på Ås, museer m.m.

Spørreskjema

- På hvilket bygg står/sto klokketårnet, og er det fornyet eller byttet ut på et senere tidspunkt?
- Har klokketårnet årstall eller initialer, i tilfelle hvilke?
- Finnes det kunnskap om hvem som skal ha laget tårnet? Er håndverkeren ekstern eller lokal?
- Hvordan vil du beskrive tilstanden på tårnet:
- Flere spørsmål om selve klokka samt tradisjon/historier
- Finnes det gamle foto som viser klokketårnet og bygningen det sto på som vi kan få registrert og kopiert?
- Tillatelse til bruk/publisering

Varierte tilbakemeldinger

2 Ble klokka brukt bare for å varsle måltider, eller også til å varsle begivenheter som bryllup, begravelser, høytider, eller ulykker:

3 Er det noen tradisjon om vers eller rim knyttet til klangen av klokka:

4 Vet du om tårnet er fornyet eller byttet ut med et som så mer moderne ut på noe tidspunkt:

Tårnet er uforandret

For 1951

I 1951 ikke i raketor og da ble det slutt å ringe

2 Ble klokka brukt bare for å varsle måltider, eller også til å varsle begivenheter som bryllup, begravelser, høytider, eller ulykker:

Ble ringt til måltider, og ved arbeidsdagens slutt. Dugnad, middag, kvelds. For syns å huske at det ble ringt juleaften. Det skulle ringes hvis brann. En periode var det også her vanlig å ringe i dag pine.

3 Er det noen tradisjon om vers eller rim knyttet til klangen av klokka:

Kiddagspausa var på 2 timer før at koste skulle få hvile. Da ble det ringt også når pausa var over, og arbeidsfolke måtte ut og jobbe igjen.

4 Vet du om tårnet er fornyet eller byttet ut med et som så mer moderne ut på noe tidspunkt:

For før ikke det var tårn og klokke her før det som er i dag. Det ble antakelig kjøpt både klokke og tårn samtidig rundt 1905. (Da ble låven bygd 1902, Hovedbyggn restaurert 1905 og grisehus bygd 1907 omtrent samtidig)

Fotografier

Plassering av klokketårnene

- stabbur (ofte kalt stabbursklokker)
- låven
- stallen
- eldhuset
- føderådsbygningen/drengestua.
- våningshuset
- ofte flyttet

Kartfestingen viser:

Tettheten er størst i de gode sør og vestvendte områdene mot Mjøsa, mens det er langt færre i indre og mer marginale områder. I indre og høyereliggende områder i Furnes og indre og nordlige del av Ringsaker er det ikke registrert klokkeårn i det hele tatt. Dette understreker at matklokka i all hovedsak hørte til i de beste åkerbruksstrøkene. At så å si alle eiendommer med klokkeårn har bruksnummer 1 viser videre at klokker og tårn forekom på de største og beste eiendommene i hver krets.

Status

- Hele Ringsaker registrert (2015 -2017) 135 stk
- Hele Stange (2016) 84 stk
- Stor del av Løten (2016) 32 stk
- Hamar og Vang skal starte i 2018

Videre arbeid

- Fullføre registreringene
- Bearbeiding og strukturering av materialet
- Innlegging av data i Digitalt museum og på kart (Innlandsgis)
- Sluttrapport for Hedmarken
- Stimulere til restaureringsprosjekter og kurs for håndverkere
- Stimulere studenter og andre
- Kanskje på agendaen i de kommunale kulturminneplanene og kommunenes strategi for bruk av SMIL-midler

Sluttord

- Vi håper at vi med denne kartleggingen kan bidra til at tårnene, klokkene og historier blir tatt vare på
- Lokalkunnskap er/har vært svært viktig og avgjørende
- Økt bevissthet
- Innhentet og fått ny kunnskap
- Resultater i form av økt interesse blant eiere, forvaltningen, fagmiljøer og allmennheten
- Artikler i årbøker, rapporter, forskning
- Økt håndverkskompetanse gjennom restaureringer
- Unge lovende arkitekt- og kunsthistorie-studenter har vist interesse
- God dekning i presse og sosiale medier
- Økt verdiskaping

Fylkesmannen i Hedmark

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

